

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย Causal Factors Affecting the Strength of Rural Communities in the Lower Part of Northeastern Thailand

ปรียา โสภณ¹ ชาตรี ศิริสวัสดิ์² สิทธิศักดิ์ คำผา³ และสุวกิจ ศรีปัดถา⁴

Preeya Sopana,¹ Chattri Siriswat,² Sitisak Khampa³ and Suwakit Sripathar⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ขอบเขตการดำเนินการวิจัย แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจสภาพปัญหา เครื่องมือคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 387 หมู่บ้าน จำนวน 2,392 คน ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ มหาสารคาม สุรินทร์ และศรีสะเกษ ระยะที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติบรรยาย และการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นกำหนดตัวแปรศึกษาไว้ 6 ตัวแปร ระยะที่ 3 เป็นการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ดำเนินการในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ มหาสารคาม สุรินทร์ และศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเรียงตามลำดับของความสำคัญ คือ 1) บุคคล 2) ครัวเรือน 3) กองทุนชุมชน 4) กลุ่มองค์กรชุมชน 5) เครือข่ายองค์กรชุมชนโดยมีความสัมพันธ์ทางโครงสร้างดังนี้

1. บุคคลที่มีอิทธิพลทางตรงต่อกองทุนชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน
2. ครัวเรือนที่มีอิทธิพลทางตรงกับกองทุนชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน
3. กลุ่มองค์กรชุมชนที่มีอิทธิพลทางตรงกับกองทุนชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน
4. บุคคล ครัวเรือน และกลุ่มองค์กรชุมชน ต่างมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน โดยอิทธิพลทางตรงมากกว่าทางอ้อมทั้ง 3 ปัจจัย

คำสำคัญ : ความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์) อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ปร.ด. (สัตวศาสตร์) อาจารย์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁴ ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์) รองศาสตราจารย์ อาจารย์พิเศษ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รับต้นฉบับ 7 มกราคม 2553 รับลงพิมพ์ 3 มีนาคม 2553

ในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง 34,637 หมู่บ้าน ประกอบกับผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาของหมู่บ้านจากข้อมูล ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน/ชุมชน (กชช. 2ค) พบว่า ปัญหาบุคคล (Individual) ได้แก่ ปัญหาการฝึกอบรมอาชีพ ปัญหาการปฏิบัติศาสนกิจ คนมีความรู้เรื่องการใช้จ่ายและปัญหาการมีส่วนร่วมใน ชุมชน ปัญหาของครัวเรือน ได้แก่ ขาดการใส่ใจคนใน ครัวเรือน ครัวเรือนขาดความอบอุ่น ปัญหาการติดสุรา ปัญหาหนี้สินระยะยาว ปัญหาครัวเรือนถูกรบกวนจากมลพิษ ปัญหาครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่ำ ปัญหาของ กลุ่มองค์กรชุมชนในหมู่บ้าน คือ ความอ่อนแอ ความไม่ เข้มแข็งพึ่งตนเองไม่ได้ และปัญหาของหมู่บ้านชุมชน คือ ปัญหาการเรียนรู้ของชุมชน ปัญหาคุณภาพชีวิตของคนใน ชุมชน ปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุน ปัญหาความยากจน ปัญหา แรงงานรับจ้างไร้ทักษะถูกเอารัดเอาเปรียบ ปัญหาการได้รับ ความคุ้มครองทางสังคม ปัญหาการรวมกลุ่ม ปัญหาการ มีส่วนร่วมของชุมชน ปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมและ

ปัญหาเสถียร ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสำคัญของบุคคล คราวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน และหมู่บ้านชุมชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทยมีความเข้มแข็งหรือไม่ในระดับใด มีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่เป็นสาเหตุของความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทและยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทควรมีประเด็นยุทธศาสตร์พัฒนาอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

สมมติฐานการวิจัย

โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับโครงสร้างความสัมพันธ์ตามทฤษฎี

ขอบเขตการวิจัย

1. กรอบคิดในการศึกษาวิจัย คือ ความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของบุคคล คราวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน และกองทุนชุมชน ขอบเขตประชากร เป็นการศึกษาบุคคล คราวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและหมู่บ้านชุมชนชนบทในพื้นที่รวม 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา ศรีสะเกษ สุรินทร์ มหาสารคาม และชัยภูมิ หมู่บ้านกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 387 หมู่บ้าน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Structure equation model) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสถิติวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดตัวอย่างตามเกณฑ์ของ Yamane (1973) จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 387 หมู่บ้านเนื่องจากตัวแปรที่นำมาศึกษาเป็นตัวแปรต่อเนื่อง (Continuous variables)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง รวม 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา 121 หมู่บ้าน ศรีสะเกษ 82 หมู่บ้าน มหาสารคาม

63 หมู่บ้าน สุรินทร์ 68 หมู่บ้าน และชัยภูมิ 53 หมู่บ้าน รวมทั้งหมด 387 หมู่บ้าน การกำหนดพื้นที่วิจัย มีการคัดเลือกพื้นที่แบบหลายช่วงชั้น (Multi - stage random sampling) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 115) วิธีการคือ

2.1 สุ่มพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ตัวแทน 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา ศรีสะเกษ มหาสารคาม สุรินทร์ และชัยภูมิ

2.2 กำหนดสัดส่วนประชากรกลุ่มตัวอย่างจาก 5 จังหวัด

2.3 สุ่มอำเภอจาก 5 จังหวัด และสุ่มจำนวนหมู่บ้านจากอำเภอที่สุ่มไว้

ตัวแปรที่ศึกษา รวม 6 ตัว แปรเป็นการศึกษารูปแบบของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ แบบเส้นตรง เป็นตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 3 ตัวแปร คือบุคคล คราวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชนและเป็นตัวแปรแฝงภายใน จำนวน 3 ตัวแปร คือ เครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน และหมู่บ้านชุมชน ตัวแปรสังเกต รวม 18 ตัวแปร คือ การเรียนรู้ของบุคคล เศรษฐกิจบุคคลและจริยธรรมบุคคล การเรียนรู้ของครัวเรือน เศรษฐกิจครัวเรือนและจริยธรรมครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มองค์กรชุมชนและการพึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรชุมชน ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายองค์กรชุมชน การบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรชุมชนและความสัมพันธ์เครือข่ายกับองค์กรภายนอก โครงสร้างกองทุนชุมชน งานกองทุนชุมชน สมาชิกกองทุนชุมชน และเทคโนโลยีกองทุนชุมชน การเรียนรู้ของชุมชน การบริหารจัดการชุมชน และนวัตกรรมชุมชน

1. ขั้นตอนการวิจัย มี 3 ขั้นตอน คือ

ระยะที่ 1 วิจัยเชิงสำรวจสภาพปัญหา เครื่องมือคือแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมากำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน

ระยะที่ 3 การมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านชุมชนของภาคพัฒนา

วิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 คือ

1. เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม เป็นข้อมูลสนามโดยผู้วิจัยขอความร่วมมือจากนักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด พัฒนากรและผู้ช่วยงานวิจัยภาคสนามที่มีประสบการณ์จากจังหวัดนครราชสีมา ศรีสะเกษ มหาสารคาม สุรินทร์ และชัยภูมิ เก็บข้อมูลตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากประธานและผู้นำหมู่บ้านชุมชน สมาชิกหมู่บ้านชุมชน หัวหน้าครัวเรือน ประธานกลุ่มองค์กรชุมชน ประธานเครือข่ายองค์กรชุมชนและประธานกองทุนชุมชน กลุ่มคณะกรรมการชุมชน หมู่บ้านชุมชนละ 6 คน รวม 2,392 คน และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารต่างๆ ผลงานทางวิชาการ จากหนังสือ บทความ รายงานการวิจัย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ และใช้อ้างอิงเขียนรายงานการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS for windows version 11.5 เพื่อหาค่าสถิติบรรยายด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ความโด่งของข้อมูล ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร และค่าสถิติทดสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

2.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 2.1 ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นของปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ด้วยวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์โลกลีส์สูงสุด (Maximum likelihood : ML)

วิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล

แนวทาง และกรอบการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 5 ประเด็นคือวิเคราะห์ พันธกิจ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมในอนาคต วิเคราะห์ SWOT องค์กร วิเคราะห์วิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และตัวชี้วัดร่วมกับสภาพปัญหาที่ค้นพบในการวิจัยระยะที่ 1 มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 ภาคพัฒนาประกอบ

ด้วย ผู้แทนภาคราชการ ผู้แทนภาคประชาชน และผู้แทนสถานศึกษา ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือคือแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 คือข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท (บุคคล ครัวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน) ส่วนที่ 3 ข้อมูลองค์ประกอบของเครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน และหมู่บ้านชุมชน ส่วนที่ 4 ปัญหาของหมู่บ้านชุมชน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยเทคนิค IOC มีค่าดัชนีวัดความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ถือว่าผ่านเกณฑ์ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (ค่าสัมประสิทธิ์ $\alpha = 0.9796$ (Cronbach and alpha coefficient))

2. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแบบเพียร์สัน (Pearson's product moment coefficient) พบว่าตัวแปรสังเกตทั้งหมด 18 ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity) และมีทิศทางเป็นบวกมีค่าความสัมพันธ์ ระหว่าง 0.375-0.785 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 ค่าความสัมพันธ์ไม่เกิน 1 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ระดับน้อย 1 คู่ นอกนั้นเป็นความสัมพันธ์ระดับปานกลาง และระดับมาก

ระยะที่ 1 พบว่าจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 67.70 บุคคลมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 55.56 ครัวเรือนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 62.53 องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 49.87 เครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 52.97 กองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก และจำนวนหมู่บ้านชุมชนร้อยละ 51.94 มีความเข้มแข็งระดับมาก ซึ่งพบว่า จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 69.51 บุคคลมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจระดับปานกลาง และจำนวนหมู่บ้านร้อยละ

57.62 บุคคล มีความเข้มแข็งด้านการเรียนรู้และจริยธรรมระดับปานกลาง ในจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 66.15 คราวเรือน มีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 52.20 คราวเรือนมีความเข้มแข็งด้านจริยธรรมระดับปานกลาง และจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 46.51 คราวเรือนมีความเข้มแข็งด้านการเรียนรู้ระดับปานกลาง ในจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 62.79 กลุ่มองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการเปลี่ยนแปลงระดับปานกลางและจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 58.66 กลุ่มองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการพึ่งตนเองระดับปานกลาง ในจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 56.07 เครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งการบริหารจัดการระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 55.04 เครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งด้านความสัมพันธ์ภายนอกองค์กรระดับปานกลาง และจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 40.83 มีความเข้มแข็งด้านความสัมพันธ์ภายในองค์กรระดับปานกลาง ในจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 55.81 กองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งด้านงานของกองทุนชุมชนระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 52.97 กองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งด้านโครงสร้างระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 54 สมาชิกกองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก และจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 51.16 เทคโนโลยีกองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก ในจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 56.59 หมู่บ้านชุมชนมีความเข้มแข็งด้านนวัตกรรมระดับปานกลาง และพบว่า บุคคล คราวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง กองทุนชุมชนและหมู่บ้านชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก

ปัญหาเกิดขึ้นในหมู่บ้านชุมชนเรียงลำดับของการเกิดปัญหาคือ ปัญหากองทุนชุมชนระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 ปัญหาปัจจัยบุคคลระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 ปัญหากลุ่มองค์กรชุมชนระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.48 ปัญหาเครือข่ายองค์กรชุมชนระดับน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.29 และปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนระดับน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นของปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนพบว่า 1 การวัดโครงสร้างของตัวแปรแฝงภายใน

และตัวแปรแฝงภายนอกมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง : Pc มีค่ามากกว่า 0.60 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ : Pv มีค่ามากกว่า 0.50 เป็นตามเกณฑ์ที่กำหนด (สุภมาส อังสุโชติ และคณะ, 2551 : 25-26)

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันผล การวิจัยพบว่า

ตัวแปรแฝงภายนอก คือ

1. บุคคล (IND) มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ การเรียนรู้ของบุคคล (inle1) เศรษฐกิจบุคคล (ineco2) จริยธรรมบุคคล (ineth3) และการพึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรชุมชน (selfor7) มีน้ำหนักของตัวแปร 0.40, 0.39, 0.25, และ 0.24 ตามลำดับ โดยมี 1) การเรียนรู้ของบุคคลเป็นตัวแปรสังเกตที่มีน้ำหนักมากที่สุด 2) เศรษฐกิจบุคคล 3) จริยธรรมบุคคล และ 4) การพึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรชุมชนซึ่งเป็นตัวแปรสังเกตได้ที่เพิ่มขึ้นมาจากการปรับโมเดล

2. คราวเรือน (HOU) มีตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คงเดิมตามกรอบสมมุติฐานโมเดล คือ การเรียนรู้ของคราวเรือน (hole4) เศรษฐกิจคราวเรือน (hoeco5) จริยธรรมคราวเรือน (hoeth6) มีค่าน้ำหนักของตัวแปรคือ 0.40, 0.36, 0.35 ตามลำดับ โดยมี 1) การเรียนรู้ของคราวเรือนเป็นตัวแปรสังเกตที่มีน้ำหนักมากที่สุด 2) เศรษฐกิจคราวเรือน และ 3) จริยธรรมคราวเรือน

3. กลุ่มองค์กรชุมชน (ORG) มีตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปรคงเดิมตามกรอบสมมุติฐานโมเดลคือ การพึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรชุมชน (selfor7) และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มองค์กรชุมชน (exch8) มีค่าน้ำหนักของตัวแปร 0.22, 0.35 ตามลำดับ โดยมี 1) การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นตัวแปร สังเกตที่มีน้ำหนักมากที่สุด 2) การพึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรชุมชน

ตัวแปรภายใน คือ

1. เครือข่ายองค์กรชุมชน (NET) มีตัวแปรสังเกตได้ 3 แปร คงเดิมตามกรอบสมมุติฐานโมเดล คือ การสร้างความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย (inre1) การบริหารจัดการเครือข่าย (netw2) และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายกับองค์กรภายนอก (outre3) มีค่าน้ำหนักของตัวแปร 0.45, 0.48, 0.47 ตามลำดับโดยมี 1) การบริหาร

จัดการเครือข่ายเป็นตัวแปรสังเกตที่สำคัญที่สุด 2) การสร้างความสัมพันธ์เครือข่ายกับองค์กรภายนอก 3) การสร้างความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายองค์กรชุมชนตามลำดับ

2. กองทุนชุมชน (FUND) ตัวแปรสังเกตได้เพิ่มเป็น 5 ตัวแปรเป็นผลจากการปรับโมเดล จากการอบสมมุติฐานเดิม มี 4 ตัวแปร คือ โครงสร้างกองทุนชุมชน (struct4) งานกองทุนชุมชน (task5) สมาชิกกองทุนชุมชน (mem6) เทคโนโลยีกองทุนชุมชน (techno7) และตัวแปรสังเกตที่เพิ่มเป็นตัวที่ 5 คือ การบริหารจัดการชุมชน (comma9) มีค่าน้ำหนักของตัวแปรคือ 0.37, 0.37, 0.29, 0.28 และ 0.14 ตามลำดับ โดยมี 1) โครงสร้างกองทุนชุมชนและงานกองทุนชุมชนเป็นตัวแปรสังเกตที่สำคัญที่สุด 2) สมาชิกกองทุนชุมชน 3) เทคโนโลยีกองทุนชุมชน 4) การบริหารจัดการชุมชน ตามลำดับ

3. ความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท (EMC) มีตัวแปรสังเกตได้เพิ่มขึ้นเป็น 5 ตัวแปร เป็นผลจากการปรับโมเดล จากเดิมมี 3 ตัวแปรคือ การเรียนรู้ของชุมชน (comle8) การบริหารจัดการชุมชน (comma9) และนวัตกรรมชุมชน (innova10) ตัวแปรสังเกตที่เพิ่มเป็นตัวที่ 4 คือ เทคโนโลยีกองทุนชุมชน (techno7) และเพิ่มตัวแปรสังเกตตัวที่ 5 คือ สมาชิกกองทุนชุมชน (mem6) โดยมีค่าน้ำหนักตัวแปรคือ 0.37, 0.20, 0.41, 0.14 และ 0.08 ตามลำดับ

การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ ตามสมมุติฐานของตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน พบว่า

1. สมมุติฐานของโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ โดยมี RMSEA = 0.063 (ค่า RMSEA < 0.05 = เกณฑ์ดี (good fit), RMSEA 0.05-0.08 = พอใช้ได้ (not good fit), RMSEA 0.08-0.10 = ไม่ดี (Mediocre), RMSEA > 0.10 = ไม่ดี (poor fit) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2551: 212) โดยมีค่าสถิติ Chi-square = 267.92, df = 105, CN = 201.30, GFI = 0.94, AGFI = 0.88, PGFI = 0.57 และ P-value = 0.00000 (มีนัยสำคัญ) จากการที่ค่า RMSEA = 0.063 และค่า P-value = 0.00000 (มีนัยสำคัญ) สืบเนื่องจาก

เกิดปัญหาการแจกแจงปกติพหุตัวแปร (Multivariate normality) มีความสูงของการกระจายข้อมูลแบบ Kurtosis และมีการแจกแจงแบบ Leptokurtic จะทำให้ค่า Chi-square มีโอกาสปฏิเสธสมมุติฐานศูนย์ได้ทำให้ค่า P-value มีนัยสำคัญ (P-value = 0.00000) และมีกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่มีตัวแปรจำนวนมากทำให้องศาอิสระสูง (df = 105) ทำให้ค่า Chi-square สูง มีโอกาสที่แบบจำลองโครงสร้าง (Structure model) เข้าได้ไม่ดีพอกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2551:209)

2. ผลในการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structure model) ตามสมมุติฐาน เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้คือ ตัวแปรแฝงภายนอกประกอบด้วย บุคคล (IND) ครัวเรือน (HOU) และกลุ่มองค์กรชุมชน (ORG) มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับตัวแปรแฝงภายใน คือ เครือข่ายองค์กรชุมชน (NET) กองทุนชุมชน (FUND) และหมู่บ้านชุมชน (EMC)

3. ค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน วิเคราะห์ค่าอิทธิพลตามโครงสร้างพบว่าบุคคล (IND) มีความเข้มแข็งระดับปานกลาง มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อหมู่บ้านชุมชนชนบท โดยมีอิทธิพลทางตรงสูงกว่าอิทธิพลทางอ้อมด้วยค่าอิทธิพลทางตรง 4.68 และมีอิทธิพลทางอ้อม - 2.39 ตามลำดับ และบุคคลมีค่าอิทธิพลต่อหมู่บ้านชุมชนสูงกว่าครัวเรือน โดยครัวเรือน (HOU) มีความเข้มแข็งระดับปานกลาง มีค่าอิทธิพลทางตรงกับหมู่บ้าน - 3.15 และมีค่าอิทธิพลทางอ้อมกับหมู่บ้าน 1.97 ครัวเรือน (HOU) มีค่าอิทธิพลต่อหมู่บ้านชุมชนสูงกว่ากลุ่มองค์กรชุมชน (ORG) ซึ่งกลุ่มองค์กรชุมชน (ORG) มีความเข้มแข็งระดับปานกลาง มีค่าอิทธิพลทางตรงกับหมู่บ้านชุมชนชนบท - 0.37 และมีค่าอิทธิพลทางอ้อมกับหมู่บ้าน 0.17

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้นำปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทไปกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 6 ประเด็นยุทธศาสตร์คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ครัวเรือน ยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนชุมชน ยุทธศาสตร์
การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่าย
องค์กรชุมชน และยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านชุมชน
ชนบท แล้วนำสู่การวิพากษ์ปรับแก้ประเด็นยุทธศาสตร์
ให้เหมาะสมร่วมกับภาคีพัฒนาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
ชัยภูมิ สุรินทร์ มหาสารคาม และศรีสะเกษ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีสาระสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

บุคคลมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง มีอิทธิพลมาก
ที่สุดเป็นอันดับ 1 ต่อกองทุนชุมชนและบุคคลมีอิทธิพล
เป็นอันดับ 1 ต่อหมู่บ้านชุมชน โดยมีอิทธิพลทางตรงกับ
กองทุนชุมชน (4.83) มีอิทธิพลทางตรงกับหมู่บ้านชุมชน
(4.68) บุคคลมีอิทธิพลทางอ้อมกับหมู่บ้านชุมชน (-2.39)
และบุคคลมีอิทธิพลทางตรงกับเครือข่ายองค์กรชุมชน (2.71)
สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องกองทุนชุมชนของ วิโรจน์
ประวะโพตะโก (2538) สุวนิจ พิทักษ์ชาติ (2547) รัตนพันธ์
ศรีคล้าย (2546) เพ็ญพราว พิมสอน (2541) กรมการพัฒนา
ชุมชน (2549) และสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องเครือข่าย
องค์กรชุมชนของปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543)
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540) กรม
การพัฒนาชุมชน (2549) เอกกมล อ่อนศรี (2544)
ลินทร์ดารา ชัยน (2548) อุทัย ดุลยเกษม (2530) ขนิษฐา
กาญจนรังษินันท์ (2542) เสรี พงศ์พิศ (2536) และกองทุน
หมู่บ้าน (2545) สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องชุมชนเข้มแข็ง
ของ สุรรุฒิ ปัดไธสง (2543) อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี
งามวิทยาพงศ์ (2540) ประเวศ วะสี (2542) ปรีศนา
เบญจาทิกุล (2549) และสอดคล้องกับแนวทางขจัดความ
ยากจนขององค์การสหประชาชาติ (UNDP : 2544) ที่มุ่ง
พัฒนาปัจเจกบุคคลให้มีความเข้มแข็งเป็นบุคคลที่สามารถ
เรียนรู้ สังเกตทักษะประสบการณ์ สามารถวิเคราะห์หาสู่การ
พัฒนาตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดสู่บุคคลอื่นได้
อย่างเหมาะสม รวมทั้งร่วมงานกับคนอื่นได้บนพื้นฐาน
จริยธรรมบุคคลที่สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ผลการวิจัย
สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning)

การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perception social
support theory) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
(Human resources development) แนวคิดการ
กลุ่มเกลตาทางสังคม (Social learning) แนวคิดพุทธ
จริยธรรม (Ethics) ตามหลักพุทธศาสนาและแนวทาง
ขจัดความยากจนโดยพัฒนาปัจเจกบุคคลขององค์การ
สหประชาชาติ (UNDP,2544)

ครัวเรือน มีความเข้มแข็งระดับปานกลาง มีอิทธิพล
เป็นอันดับ 2 ต่อกองทุนชุมชนรองจากบุคคล โดยมีอิทธิพล
ทางตรงต่อกองทุนชุมชน (-3.93) มีอิทธิพลทางตรงกับ
หมู่บ้านชุมชน (-3.15) มีอิทธิพลทางอ้อมกับหมู่บ้านชุมชน
(1.97) และมีอิทธิพลทางตรงกับเครือข่ายองค์กรชุมชน
(-2.07) สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องครัวเรือนของกรมการ
พัฒนาชุมชน (2549) ศรีปริญา ฐปกระจำ (2544) วิเชียร
ชีวพิมาย และคณะ (2533) ความเข้มแข็งของครัวเรือนเกิด
จากการพัฒนาครัวเรือนที่เป็นระบบ เริ่มต้นจากการเรียนรู้
ของครัวเรือนตลอดเวลา สมาชิกครัวเรือนมีส่วนร่วมวางแผน
แก้ไขปัญหาหรือร่วมกันสร้างนวัตกรรมแก้ครัวเรือนและ
ชุมชนด้วยจริยธรรมครัวเรือนและมีส่วนร่วมในการบริหาร
จัดการชุมชน ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิด
เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง (Self sufficient economy)
ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริฯ และแนวคิดพุทธจริยธรรม
ตามหลักพุทธศาสนา

กองทุนชุมชน มีความเข้มแข็งระดับมาก เป็นตัวแปร
เหตุภายในที่ได้รับอิทธิพลจากบุคคล ครัวเรือน กลุ่มองค์กร
ชุมชนผ่านกองทุนชุมชนทำให้หมู่บ้านชุมชนเข้มแข็งมีอิทธิพล
เป็นอันดับที่ 3 ต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน มีตัวชี้วัด
คือ โครงสร้างกองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง
งานของกองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง สมาชิก
กองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก เทคโนโลยีกองทุน
ชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก และการบริหารจัดการชุมชน
มีความเข้มแข็งระดับมาก สอดคล้องกับทฤษฎีกรมการ
พัฒนาชุมชน (2528) กองทุนชุมชนเป็นกิจกรรมที่สมาชิก
ในหมู่บ้านชุมชนร่วมกันดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนองค์กรชุมชน

และหมู่บ้านชุมชน สอดคล้องกับ รัตนพันธ์ ศรีคล้าย (2546) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนพบว่า กลุ่มออมทรัพย์สามารถแก้ปัญหาความยากจนของคนในหมู่บ้านชุมชนทำให้หมู่บ้านชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้

กลุ่มองค์กรชุมชน มีความเข้มแข็งระดับปานกลาง มีอิทธิพลเป็นอันดับที่ 4 ต่อหมู่บ้านชุมชนมีอิทธิพลต่อหมู่บ้านชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีอิทธิพลทางตรง (-0.37) และอิทธิพลทางอ้อม (0.17) มีอิทธิพลทางตรงต่อเครือข่ายองค์กรชุมชน (0.21) และมีอิทธิพลทางตรงกับกองทุนชุมชน (-0.20) สอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา แก้วเทพ (2540) อุทัย ดุลยเกษม(2530) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2540) วิเชียร แสงโชติ (2544) อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่า (2541) ลีลาภรณ์ นาครทรรพ และคณะ (2539) ความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชน มีความสำคัญในการรวมปัจเจกบุคคลเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยความพึงพอใจ ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน องค์กรชุมชนที่เข้มแข็งเป็นองค์กรที่มีสังคมวัฒนธรรมของตนเอง มีการปฏิบัติด้วยตนเอง มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น **ผลการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี** การพัฒนาองค์กรของ Harvey and Brown (1992) French and Bell, Jr. (1990) Bovee and others (1993) Steers (1997) Bartol and others (1998) กำหนดองค์ประกอบความเข้มแข็งขององค์กรประกอบด้วย 1) โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ (Structure) 2) ภารกิจขององค์กร (Task) 3) สมาชิกองค์กร (Memberships) 4) วิธีดำเนินการที่เหมาะสม (Technology) และจากกรอบคิดการพึ่งตนเองของชุมชนในชนบท (TERMS) 5 ประการ คือ การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรการผลิต การพึ่งตนเองด้านจิตใจ และการพึ่งตนเองด้านวัฒนธรรม

เครือข่ายองค์กรชุมชน มีความเข้มแข็งระดับปานกลางมีอิทธิพลเป็นอันดับที่ 5 ต่อหมู่บ้านชุมชนเป็นอิทธิพลทางอ้อมต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน มีตัวชี้วัด คือ การบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง

ระดับปานกลาง ความสัมพันธ์เครือข่ายกับภายนอก องค์กรมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ภายใน เครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก จากผลการวิจัยเครือข่ายองค์กรชุมชนไม่ได้เป็นตัวแปรเหตุภายนอกที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนผลการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกรมการพัฒนาชุมชน (2549) ระบุว่า เครือข่ายองค์กรชุมชนทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นกระบวนการในการจัดระบบความสัมพันธ์บุคคลกลุ่มองค์กรชุมชนและหมู่บ้านชุมชนให้เกื้อกูลเชื่อมโยงกัน สร้างความสัมพันธ์สร้างพลังเครือข่ายเกิดพลังต่อรองรักษาผลประโยชน์ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างทักษะประสบการณ์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ของบุคคล กลุ่มองค์กรชุมชนและหมู่บ้านชุมชน ส่งผลให้หมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน พบว่า จำนวนของสมาชิกเครือข่าย การบริหารจัดการเครือข่าย กระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย ทรัพยากรธรรมชาติและทุนขององค์กร ภูมิปัญญา และฐานความรู้ การขยายเครือข่าย และการแบ่งปันผลประโยชน์เป็นองค์ประกอบ เครือข่ายองค์กรชุมชน สอดคล้องกับ เอกกมล อ่อนศรี (2544) วิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน พบว่า ความร่วมมือของสมาชิกเครือข่ายต้องมีแบบแผนสามารถบอกให้สมาชิกทราบได้ว่า ระดับความร่วมมือต้องเป็นระดับใด ระดับช่วยคิด ระดับกำหนดพันธกิจ ระดับปฏิบัติ หรือระดับรับผลกระทบ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย และการได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอก

หมู่บ้านชุมชน หมู่บ้านชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีความเข้มแข็งในระดับมาก ผลของการศึกษาวิจัยมี 5 ตัวชี้วัดเรียงลำดับตามค่านำหนักคือ นวัตกรรมชุมชน การเรียนรู้ของชุมชน การบริหารจัดการชุมชน เทคโนโลยีกองทุนชุมชน และสมาชิกกองทุนชุมชน และค้นพบปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน 5 ตัวแปรคือ บุคคล คราวเรือน กองทุนชุมชน กลุ่มองค์กร

ชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของกลุ่ม Organizational and management theory คือความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนกระจายอยู่ในทุกระดับขององค์กร (Keiffer, 1984) และ Rappaport (1984) ระบุว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาปัจเจกบุคคลทำให้เกิดแนวคิดเชิงบวก มีความเข้าใจในขีดความสามารถของตนมีสัมพันธภาพกับสิ่งแวดล้อมอย่างมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมทั้งสังคม และเป็นเรื่องการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของหมู่บ้าน เป็นสมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชน สามารถจัดการกับชีวิตตนเองได้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งมีกระบวนการภายในของบุคคล องค์กรและชุมชนประกอบเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544 : 20-23)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ในหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง บุคคล คราวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง กองทุนชุมชนและหมู่บ้านชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก

ความเข้มแข็งของบุคคล คราวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน และความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนด โดยค่าน้ำหนักของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทเรียงลำดับคือ อันดับที่ 1 บุคคลค่าน้ำหนัก 4.83 อันดับที่ 2 คราวเรือน ค่าน้ำหนัก 3.93 อันดับที่ 3 กองทุนชุมชน ค่าน้ำหนัก 0.62 อันดับที่ 4 กลุ่มองค์กรชุมชน ค่าน้ำหนัก 0.36 และอันดับที่ 5 เครือข่ายองค์กรชุมชนค่าน้ำหนัก 0.21

โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับโครงสร้างความสัมพันธ์ตามทฤษฎีในระดับดีพอใช้ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ในการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทควรพัฒนาทุกปัจจัยควบคู่กันไปด้วย สำหรับปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักน้อยแต่เมื่อพิจารณาแล้วมีความสำคัญต่อการพัฒนาควรเน้นการพัฒนาปัจจัยนั้นเพิ่มมากขึ้น และควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทเพิ่มเติมเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนปัจจุบันที่เป็นเพราะในการศึกษาค้างนี้ยังไม่ครอบคลุมทุกตัวแปรในหมู่บ้านชุมชนด้าน และควรได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้เพื่อประโยชน์ในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ครบทุกภาคต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวกิจ ศรีปัดถา ดร.ชาตรี ศิริสวัสดิ์ และ ดร.สิทธิศักดิ์ คำพา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะและกำกับงานวิจัยจนสำเร็จบรรลุเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2540). **ภาพรวมของการพัฒนาองค์กรชุมชน**. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- การพัฒนาชุมชน, กรม. (2550). **รายงานหมู่บ้านชนบทไทย**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน (พชช.).
- _____. (2549). **กิจกรรมเครือข่าย**. กรุงเทพฯ : บริษัทบริการพิมพ์จำกัด.
- ชนัญญา กาญจนรังษิณห์. (2542). **การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเรียบเรียง Networking for Development ของ Paul Starkey (1997)**. กรุงเทพฯ : เอกสารกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน.

- อุทัย ดุลยเกษม. **เครือข่ายองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530.
- เอกกมล อ่อนศรี. **ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตเทคโนโลยีการบริหารสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2544.
- Bovee, Courtland L. and Orther. (1993). **Management**. New York : McGraw-Hill, Inc.
- Bartol, K., Martin,D., Tein, M., and Matthews, G. (1998). **Management : A Pacific Rim Focus**. 2nd ed. Roseville NSW : McGraw - Hill.
- Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 5th ed. New York: Harper Collins.
- French W, L. and Bell C.H. Jr. (1990). **Organization Development : Behavioral Science Interventions for Organization Improvement**. 4th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - hall.
- Harvey, D.F. and Brown, D.R. (1992). **An Experimental Approach to Organization Development**. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - hall.
- Joreskog, K. G and Sorbom, D. (1996). **LISREL 8: User's reference guide**. Chicago: Scientific Software.
- Katz, R. (1984). **Empowerment and Synergy : Expanding the community 's healing resources**. Prevention in Human Service 3: 201 - 226.
- Kieffer, C. 1984. **Citizen Empowerment : Development perspective**. Prevention in Human Service. 3 : 9 -36.
- Rappaport, J. (1984). **Studies in Empowerment : Introduction to the Issue**. Prevention in Human Service 3: 1- 7.
- Steers, R, M. (1977). **Organization Effectiveness : A Behavioral View**. Santa Monica, Calif : Goodyear Publishing,
- Yamane, Taro. **Statistics An Introductory Analysis** 3rd ed. New York : Herper & Row, 1973

